

UZASADNIENIE

I. Obecny stan prawny, cel i potrzeba regulacji oraz oczekiwane skutki nowelizacji

W aktualnym stanie prawnym, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1383), dalej „ustawa”, przedsiębiorstwo górnicze, którego podstawowym przedmiotem działalności jest prowadzenie likwidacji kopalni, zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni, zagospodarowywanie majątku likwidowanej kopalni, zbędne majątku przedsiębiorstwa górniczego, tworzenie nowych miejsc pracy, w szczególności dla pracowników likwidowanej kopalni, wykonuje te czynności z dotacji budżetowej oraz innych źródeł finansowania, jeżeli likwidację tej kopalni rozpoczęto: (1) przed dniem 1 stycznia 2019 r. albo (2) w okresie od dnia 1 grudnia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. Stosownie do art. 8 ust. 2 ustawy, prowadzenie likwidacji kopalń, zadania związane z zabezpieczeniem kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni, naprawianie szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego w trakcie i po zakończeniu likwidacji zakładu górniczego, w tym szkód powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów, a także działania wykonywane po zakończeniu likwidacji kopalni są finansowane z dotacji budżetowej, jeżeli likwidację kopalni rozpoczęto: (1) przed dniem 1 stycznia 2019 r. albo (2) w okresie od dnia 1 grudnia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2023 r.

Przedsiębiorstwem górniczym, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy, jest Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A. z siedzibą w Bytomiu, dalej „SRK S.A.”, a ostatnimi z zakładów górniczych przekazanymi do likwidacji do SRK S.A. były KWK Makoszowy w Zabrze i KWK Centrum w Bytomiu. W aktualnym stanie prawnym nie ma już możliwości przekazywania zakładów górniczych do SRK S.A. celem przeprowadzenia procesu likwidacji i zagospodarowania majątku pozostałego po zlikwidowanym zakładzie górniczym i finansowania tych działań ze środków publicznych.

W myśl art. 8 ust. 3 ustawy, w przypadku gdy likwidację kopalni rozpoczęto po dniu 31 grudnia 2018 r., ale przed dniem 1 grudnia 2021 r. albo po dniu 31 grudnia 2023 r., przedsiębiorstwo górnicze finansuje likwidację kopalni z funduszu likwidacji zakładu górniczego w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2024 r. poz. 1290), dalej „p.g.g.”. Kwestie związane z tworzeniem, funkcjonowaniem i dokonywaniem wypłat z funduszu likwidacji zakładu górniczego regulują przepisy art. 128 p.g.g. Przepis ten w ust. 2 stanowi, że środki funduszu gromadzi się na wyodrębnionym rachunku bankowym w postaci środków pieniężnych. Środki funduszu mogą być gromadzone również w postaci bonów skarbowych lub obligacji emitowanych lub gwarantowanych przez Skarb Państwa. Zgodnie z art. 128 ust. 4 pkt 1 p.g.g., w przypadku wydobywania kopalni ze złóż metodą robót podziemnych na fundusz przeznaczona jest równowartość nie mniej niż 3 % odpisów amortyzacyjnych od środków trwałych zakładu górniczego, ustalanych stosownie do przepisów o podatku dochodowym. W praktyce środki zgromadzone na funduszach likwidacji zakładów górniczych przez przedsiębiorstwa objęte systemem wsparcia (obecnie: Polska Grupa Górnicza S.A. z siedzibą w Katowicach, Południowy Koncern Węglowy S.A. z siedzibą w Jaworznie oraz Węgłokoks Kraj S.A. z siedzibą w Piekarach Śląskich) nie są jednak wystarczające dla przeprowadzenia likwidacji zakładów górniczych. W obecnym stanie prawnym, przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia nie mogą otrzymać tzw. dotacji na likwidację na podstawie przepisów art. 8 ust. 1 i 2 ustawy oraz rozporządzenia Ministra Energii z dnia 24 marca 2017 r. w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń, naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego oraz zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym (Dz.U.

poz. 684 oraz z 2024 r. poz. 47). Dotację taką może otrzymać jedynie SRK S.A., ale tylko w zakresie zakładów górniczych, które zostały przekazane tej spółce do likwidacji do dnia 31 grudnia 2023 r.

Z uwagi na zmiany w polityce klimatycznej Unii Europejskiej, w tym odchodzenie od węgla kamiennego jako surowca służącego do produkcji energii elektrycznej i ciepła, oczywistym stała się konieczność stopniowego wygaszania funkcjonujących jeszcze w Polsce podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny. Przy czym, należy stwierdzić, że proces wygaszania działalności podziemnych kopalń węgla jest prowadzony w Polsce z różnym nasileniem już od lat 90 XX wieku.

Z uwagi na powyższe, w dniu 28 maja 2021 r. w Katowicach, strona rządowa, strona związków zawodowych, gminy górnicze oraz przedsiębiorstwa górnicze, stanowiące jednoosobowe spółki Skarbu Państwa, zawarły umowę społeczną dotyczącą transformacji sektora górnictwa węgla kamiennego oraz wybranych procesów transformacji województwa śląskiego, dalej „umowa społeczna”. W pkt IV tej umowy ujęty został harmonogram, zgodnie z którym do końca 2049 r. stopniowo zlikwidowanych ma zostać 12 podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny, należących do przedsiębiorców:

- 1) Polska Grupa Górnicza S.A. – 7 zakładów: KWK RUDA w Rudzie Śląskiej (Ruch Pokój został już zlikwidowany, do likwidacji pozostały Ruch Bielszowice i Ruch Halemba), KWK Bolesław Śmiały w Łaziskach Górnych, KWK Sośnica w Gliwicach, KWK Piast-Ziemowit w Bieruniu, KWK Murcki-Staszic w Katowicach, KWK Mysłowice-Wesoła w Mysłowicach i KWK ROW w Rybniku (Ruchy Rydułtowy, Marcel, Chwałowice i Jankowice);
- 2) Południowy Koncern Węglowy S.A. – 3 zakłady górnicze (ZG Brzeszcze w Brzeszczach, ZG Sobieski w Jaworznie i ZG Janina w Libiążu);
- 3) Lubelski Węgiel Bogdanka S.A. z siedzibą w Bogdance – 1 zakład górniczy (Kopalnia Bogdanka);
- 4) Węglokoks Kraj S.A. – 1 zakład górniczy (KWK Bobrek-Piekary).

Zgodnie ze wspomnianym harmonogramem, ostatnim z podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny w Polsce będzie Kopalnia Bogdanka.

Ponadto, w pkt VI umowy społecznej przewidziano pakiet świadczeń socjalnych dla pracowników likwidowanych zakładów górniczych w postaci urlopów górniczych, urlopów dla pracowników zakładu przeróbki mechanicznej węgla oraz jednorazowych odpraw pieniężnych. W aktualnym stanie prawnym, w świetle regulacji ujętych w rozdziale 3a ustawy, pt. „Restrukturyzacja zatrudnienia w kopalniach likwidowanych”, z ww. świadczeń socjalnych mogą korzystać jedynie pracownicy zakładów górniczych, które zostały przekazane do likwidacji do SRK S.A. do dnia 31 grudnia 2023 r.

Reasumując, aktualny stan prawny utrudnia kontynuowanie procesu stopniowego wygaszania działalności podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny zarówno, jeśli chodzi o przeprowadzenie „fizycznej” likwidacji zakładów górniczych i zagospodarowanie pozostałego majątku, jak również w zakresie złagodzenia negatywnych skutków społecznych tego procesu. Przy czym, w tym miejscu należy wyjaśnić, że wspomniane negatywne skutki będą występowały nie tylko w województwie śląskim, ale także w małopolskim, w którym zlokalizowane są Zakłady Górnicze Brzeszcze i Janina, oraz lubelskim, w którym znajduje się Kopalnia Bogdanka.

Głównym celem wprowadzenia proponowanych zmian do ustawy jest kontynuowanie procesu stopniowego wygaszania działalności podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny inny niż koksujący, zgodnie z harmonogramem, ujętym w pkt IV umowy społecznej. Wyjątek w tym zakresie dotyczy zakładu górniczego KWK Bobrek-Piekary,

należącego do przedsiębiorcy Węgłokoks Kraj S.A., który zgodnie z ww. harmonogramem miał zakończyć eksploatację w 2040 r. Jednak, z uwagi na warunki geologiczno-górnice, likwidacja ww. zakładu górniczego będzie musiała nastąpić we wcześniejszym terminie.

W opisanym zakresie projektowane zmiany stanowią też realizację strategicznych dokumentów rządowych, w tym Krajowego Planu w dziedzinie Energii i Klimatu do 2030 r., które zakładają stopniowe odchodzenie od węgla kamiennego jako surowca do wytwarzania energii elektrycznej i ciepła, oraz szerszych procesów, jakim są transformacja energetyczna Polski i osiągnięcie neutralności klimatycznej. Proces wygaszania działalności podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny musi być jednak kontynuowany stopniowo, tak aby zbyt szybka likwidacja kopalń nie doprowadziła do zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego kraju i nie spowodowała nadmiernych, negatywnych skutków społecznych.

Podstawowym założeniem projektowanych zmian jest to, że poszczególne zakłady górnicze będą likwidowane przez przedsiębiorców górniczych, do których te zakłady należą. Jest to rozwiązanie odmienne od stosowanego do tej pory, w którym zakłady górnicze przeznaczone do likwidacji (w ostatnim czasie KWK Makoszowy i KWK Centrum) były przekazywane do SRK S.A. w celu przeprowadzenia procesu likwidacji i zagospodarowania pozostałego majątku. Celem takiego rozwiązania jest zaangażowanie w poszczególnych zakładach górniczych w proces likwidacji, w tym w wykonywanie robót likwidacyjnych, w jak najszerszym zakresie załogi własnej zakładu. Zgodnie z proponowanymi rozwiązaniami (art. 8 ust. 1a), w celu stopniowego wygaszania działalności zakładów górniczych przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia uzyskują możliwość otrzymania m.in. dotacji budżetowej na przeprowadzenie likwidacji. Zgodnie z tym, co zostało już wspomniane, w obecnym stanie prawnym, stosownie do art. 8 ust. 1 i 2 ustawy, taką dotację może otrzymać jedynie SRK S.A. W ramach projektowanych zmian wprowadzono jednak kolejność źródeł finansowania likwidacji, wskazując, że przedsiębiorstwo górnicze objęte systemem wsparcia wykonuje te czynności ze środków funduszu likwidacji zakładu górniczego i innych środków własnych, a po ich wyczerpaniu, jeżeli likwidację kopalni rozpoczęto w okresie do dnia 31 grudnia 2049 r., z dotacji budżetowej oraz innych źródeł finansowania. Zgodnie z tym, co zostało już wyjaśnione, fundusz likwidacji zakładu górniczego jest tworzony przez przedsiębiorcę górniczego na podstawie art. 128 p.g.g. Z kolei, do innych źródeł finansowania projektowane przepisy (art. 8 ust. 1b) zaliczają w szczególności podwyższenie kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górniczego skarbowymi papierami wartościowymi przez Skarb Państwa.

Umożliwienie otrzymywania przez przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia dotacji na likwidację powinno również ograniczyć udzielanie tym podmiotom dopłat do redukcji zdolności produkcyjnych (art. 5f ustawy).

Celem projektowanych przepisów jest również realizacja pkt VI umowy społecznej w części dotyczącej świadczeń dla pracowników likwidowanych zakładów górniczych (urlopy górnicze, urlopy dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla i odprawy pieniężne) w odniesieniu do pracowników podziemnych zakładów górniczych nieprzekazanych do tej pory do SRK S.A. Celem przepisów przyznających świadczenia pracownikom jest zminimalizowanie negatywnych skutków społecznych kontynuowania procesu stopniowej likwidacji zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny.

Ponadto, uwzględniono propozycję zmiany art. 23 ust. 1 ustawy, zgłaszaną m.in. przez stronę samorządową, poprzez rozszerzenie katalogu podmiotów, na rzecz których przedsiębiorstwa górnicze mogą dokonywać darowizny mienia, na wszystkie jednostki samorządu terytorialnego, inne samorządowe osoby prawne, państwowe osoby prawne oraz spółki zarządzające specjalną strefą ekonomiczną. Dodano również przepis normujący kwestię odwołania darowizny (art. 23 ust. 4) wzorowany na art. 13 ust. 2b ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145, 1222, 1717 i 1881).

Pozostałe zmiany mają charakter porządkujący (usunięcie zbędnych przepisów, w szczególności o charakterze historycznym).

Oczekiwanym efektem wejścia w życie projektowanych regulacji będzie kontynuacja procesu stopniowego wygaszenia działalności 12 podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny w Polsce w sposób społecznie akceptowalny i niewpływający negatywnie na bezpieczeństwo energetyczne kraju. Docelowo, zakończenie eksploatacji złóż węgla kamiennego energetycznego w Polsce nastąpi do końca 2049 r. W zakresie „prywatnych” przedsiębiorców górniczych eksploatujących ww. złoża należy zakładać, że organ koncesyjny, tj. minister właściwy do spraw środowiska, nie będzie przedłużał obecnie obowiązujących ani udzielał nowych koncesji na okres po dniu 31 grudnia 2049 r.

II. Zakres projektowanych zmian

1. Art. 1 pkt 6 ustawy w aktualnym brzmieniu stanowi, że ustawa określa zasady funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego, w tym szczególne uprawnienia gmin górniczych. W związku ze zmianą tytułu rozdziału 7 ustawy na „Nieodpłatne przekazywanie mienia przedsiębiorstw górniczych”, art. 1 pkt 6 ustawy otrzyma brzmienie, zgodnie z którym ustawa określa zasady funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego, w tym zasady nieodpłatnego przekazywania mienia przedsiębiorstw górniczych. Zmiana ta jest konsekwencją zmian, które zostaną wprowadzone w przepisach rozdziału 7 ustawy.
2. Zmiany w art. 2 pkt 1 lit. b ustawy polegają na uwzględnieniu w definicji przedsiębiorstwa górniczego sytuacji, w której spółka prowadzi likwidację oznaczonej części zakładu górniczego, tzn. jednego ruchu w kopalni wieloruchowej (kopalnią wieloruchową jest np. KWK ROW w Rybniku, która składa się z Ruchów: Rydułtowy, Marcel, Chwałowice i Jankowice; Ruchy te w przeszłości stanowiły samodzielne zakłady górnicze), oraz zastąpieniu wyrażenia „zagrożeniami wodnymi, gazowymi oraz pożarowymi” poprawnym wyrażeniem „zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym”. Druga ze wspomnianych zmian ma celu dostosowanie terminologii do przepisów wydanych na podstawie p.g.g., tj. rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1617) oraz rozporządzenia Ministra Energii z dnia 23 listopada 2016 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu podziemnych zakładów górniczych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1118, z 2019 r. poz. 1880 oraz z 2020 r. poz. 1094).
3. Uchylenie pkt 4 w art. 2 ustawy, w którym ujęta jest definicja gminy górniczej, oraz art. 3 ustawy, w którym zawarte jest upoważnienie dla ministra właściwego do spraw gospodarki surowcami energetycznymi do ogłoszenia, w formie obwieszczenia, wykazu gmin górniczych, są konsekwencją zmian w przepisach rozdziału 7 ustawy.
4. Przepisy art. 4 i 4a ustawy mają charakter historyczny, dlatego zaproponowano ich uchylenie.
5. Zmiana w art. 5a ust. 2 ustawy polega na wydłużeniu z dnia 31 grudnia 2025 r. do dnia 31 grudnia 2026 r. maksymalnego terminu zawieszenia spłaty zobowiązań pieniężnych przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia z tytułu składek na: (1) ubezpieczenia społeczne w części finansowanej przez ubezpieczonych i płatnika, (2) Fundusz Pracy, (3) Fundusz Solidarnościowy, (4) Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, (5) Fundusz Emerytur Pomostowych, (6) ubezpieczenie zdrowotne, które zgodnie z art. 5a ust. 1 ustawy mają zostać umorzone z mocy prawa w dniu wydania przez Komisję Europejską decyzji stwierdzającej, że to umorzenie jest zgodne z rynkiem wewnętrznym.

6. Zmiana w art. 5b ust. 2 ustawy polega na wydłużeniu z dnia 31 grudnia 2025 r. do dnia 31 grudnia 2026 r. maksymalnego terminu zawieszenia spłaty zobowiązań pieniężnych przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia z tytułu wsparcia finansowego udzielonego przez Polski Fundusz Rozwoju S.A., w ramach rządowego programu udzielania dużym przedsiębiorcom wsparcia finansowego, o którym mowa w art. 21a ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o systemie instytucji rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 923), które zgodnie z art. 5b ust. 1 ustawy mają zostać umorzone z mocy prawa w dniu wydania przez Komisję Europejską decyzji stwierdzającej, że to umorzenie jest zgodne z rynkiem wewnętrznym.
7. Zmiana w art. 6 ust. 4 ustawy polega na uwzględnieniu sytuacji, w której przedsiębiorca górniczy prowadzi likwidację oznaczonej części zakładu górniczego, tzn. jednego ruchu w kopalni wieloruchowej na podstawie planu ruchu likwidowanej oznaczonej części podziemnego zakładu górniczego, sporządzonego według wzoru ujętego w załączniku nr 9 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2017 r. w sprawie planów ruchu zakładów górniczych (Dz. U. poz. 2293 oraz z 2019 r. poz. 2192).
8. Zgodnie z projektowanym art. 8 ust. 1a ustawy, przedsiębiorstwo górnicze objęte systemem wsparcia, wykonujące zadania w zakresie likwidacji kopalni, zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni, zagospodarowywania majątku likwidowanej kopalni, zbędnego majątku przedsiębiorstwa górniczego, tworzenia nowych miejsc pracy, w szczególności dla pracowników likwidowanej kopalni, wykonuje te czynności ze środków funduszu likwidacji zakładu górniczego i innych środków własnych, a po ich wyczerpaniu, jeżeli likwidację kopalni rozpoczęto w okresie do dnia 31 grudnia 2049 r., z dotacji budżetowej oraz innych źródeł finansowania. Zgodnie z tym, co zostało wyjaśnione w części I uzasadnienia, przepis ten jest oparty na założeniu, iż poszczególne zakłady górnicze będą likwidowane przez przedsiębiorców górniczych, do których należą, a nie przez SRK S.A. Na podstawie tego przepisu w celu stopniowego wygaszania działalności zakładów górniczych przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia uzyskują możliwość otrzymania dotacji budżetowej na przeprowadzenie likwidacji. Do tej pory taką dotację mogła otrzymać jedynie SRK S.A. (art. 8 ust. 1 i 2 ustawy). Jednocześnie, wprowadzono kolejność źródeł finansowania procesu likwidacji, wskazując, że przedsiębiorstwo górnicze objęte systemem wsparcia wykonuje te czynności ze środków funduszu likwidacji zakładu górniczego i innych środków własnych, a po ich wyczerpaniu, jeżeli likwidację kopalni rozpoczęto w okresie do dnia 31 grudnia 2049 r., z dotacji budżetowej oraz innych źródeł finansowania.
9. W projektowanym art. 8 ust. 1b ustawy, wskazano, że do innych źródeł finansowania, o których mowa w ust. 1 i 1a, zalicza się w szczególności podwyższenie kapitału zakładowego przedsiębiorstwa górniczego skarbowymi papierami wartościowymi przez Skarb Państwa. Obecnie przekazywanie wkładu niepieniężnego w postaci skarbowych papierów wartościowych w zamian za objęcie akcji w podwyższonym kapitale zakładowym jest jedną z form udzielania dotacji na redukcję zdolności produkcyjnych (art. 5f ust. 3 ustawy).
10. Zgodnie z aktualnie obowiązującym art. 8 ust. 4 ustawy, środki funduszu likwidacji zakładu górniczego mogą być gromadzone również w postaci bonów skarbowych i obligacji emitowanych lub gwarantowanych przez Skarb Państwa. Stosownie zaś do art. 128 ust. 2 p.g.g., środki funduszu gromadzi się na wyodrębnionym rachunku bankowym w postaci środków pieniężnych. Środki funduszu mogą być gromadzone również w postaci bonów skarbowych lub obligacji emitowanych lub gwarantowanych przez Skarb Państwa. Unormowanie art. 128 ust. 2 p.g.g. dotyczy wszystkich przedsiębiorców górniczych, w tym również tych wydobywających węgiel kamienny energetyczny. Tak więc, regulacja art. 8 ust. 4 ustawy jest zbędna.
11. Projektowane brzmienie art. 8f ust. 1 ustawy stanowi, że przedsiębiorstwo górnicze w trakcie likwidacji zakładu górniczego lub jego oznaczonej części może, w celu ochrony środowiska lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu likwidowanego zakładu górniczego, wydobywać

metan bez uzyskania koncesji, o której mowa w p.g.g., w przestrzeni objętej planem ruchu likwidowanego zakładu górniczego lub likwidowanej oznaczonej części zakładu górniczego. W przepisie tym rozszerzono możliwość wydobywania metanu bez uzyskania koncesji na przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia prowadzące likwidację zakładu górniczego (a dodatkowo uwzględniono - także w zakresie dotyczącym SRK S.A. – przypadek likwidacji oznaczonej części zakładu górniczego). W aktualnym stanie prawnym z powyższego rozwiązania mogła skorzystać wyłącznie SRK S.A. Przede wszystkim zmiana ta jest związana z tym, że istniejące obecnie podziemne zakłady górnicze wydobywające węgiel kamienny energetyczny będą likwidowane przez przedsiębiorców górniczych, do których należą, a nie przez SRK S.A. Poza tym, w praktyce polskich kopalń metan z pokładów węgla kamiennego, bardzo często wraz z zanieczyszczonym powietrzem kopalnianym poprzez szyby wentylacyjne (wydechowe) jest odprowadzany bezpośrednio do atmosfery. Tymczasem, z dniem 4 sierpnia 2024 r. weszło w życie rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1787 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie redukcji emisji metanu w sektorze energetycznym oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/942 (Dz. Urz. UE L 2024/1787 z 15.07.2024), które przewiduje szereg rozwiązań mających na celu ograniczenie emisji metanu w sektorze węglowym. Przykładowo, zgodnie z art. 22 ust. 2 cyt. rozporządzenia, od dnia 1 stycznia 2027 r. zakazuje się – z wyjątkiem sytuacji awaryjnej – uwalniania metanu do atmosfery z szybów wentylacyjnych w kopalniach węgla emitujących ponad pięć ton metanu na kilotonę wydobytego węgla, innych niż kopalnie węgla koksowego. Tak więc, należy wprowadzać rozwiązania zachęcające przedsiębiorców górniczych do ograniczenia emisji metanu z pokładów węgla kamiennego i jego zagospodarowania, np. w ramach instalacji kogeneracyjnych, służących do produkcji energii elektrycznej i ciepła.

12. Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 11 ustawy, jeżeli plan ruchu zakładu górniczego przewiduje likwidację jego obiektów, urządzeń bądź wyrobisk górniczych, związane z tym koszty mogą być pokrywane z funduszu likwidacji zakładu górniczego. Podstawą wypłaty środków na pokrycie kosztów, o których mowa w zdaniu poprzednim, jest decyzja o zatwierdzeniu planu ruchu. Stosownie zaś do ogólnej regulacji art. 128 ust. 9 p.g.g., która ma również zastosowanie do przedsiębiorstw górniczych objętych nowelizowaną ustawą, rozpoczęcie dokonywania wypłat z funduszu może nastąpić po przedstawieniu przez przedsiębiorcę prowadzącemu rachunek ostatecznej decyzji właściwego organu nadzoru górniczego zatwierdzającej plan ruchu likwidowanego zakładu górniczego lub jego oznaczonej części albo zatwierdzającej plan ruchu zakładu górniczego w części, w jakiej przewiduje on likwidację zbędnych ze względów technicznych i technologicznych urządzeń, instalacji, obiektów lub wyrobisk górniczych tego zakładu. W konsekwencji, zaproponowano uchylenie art. 11 ustawy, jako zbędnego uregulowania.
13. Zgodnie z projektowanym art. 11aa ustawy, pracownikom przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia, zatrudnionym w zakładzie górniczym, nieposiadającym uprawnień emerytalnych, przysługuje: (1) urlop górniczy albo (2) urlop dla pracowników zakładu przeróbki mechanicznej węgla, albo (3) jednorazowa odprawa pieniężna. Rozwiązania zaproponowane w art. 11aa (z wyjątkiem rozwiązania dotyczącego utraty uprawnienia do jednorazowej odprawy pieniężnej) są wzorowane na art. 11a, który dotyczy pracowników zakładów górniczych, które były likwidowane przez SRK S.A. Celem przepisów przyznających świadczenia pracownikom jest zminimalizowanie negatywnych skutków społecznych kontynuowania procesu stopniowej likwidacji podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny energetyczny.

14. Projektowany przepis art. 11ba ustawy reguluje warunki skorzystania i wymiar urlopu górniczego i urlopu dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla przez pracowników zakładów górniczych, należących do przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia. Przepis ten jest wzorowany na aktualnie obowiązującym art. 11b ustawy, który dotyczy pracowników zakładów górniczych, które były likwidowane przez SRK S.A. W projektowanym art. 11ba ust. 1 ustawy wydłużono wymiar urlopu górniczego z 4 do 5 lat.
15. Projektowany przepis art. 11ca reguluje wysokość świadczenia socjalnego otrzymywanego przez pracowników przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia w okresie korzystania z urlopu górniczego albo urlopu dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla oraz dalsze kwestie związane z tymi urloпами. Przepis ten jest wzorowany na obecnie obowiązującym art. 11c ustawy, który dotyczy pracowników zakładów górniczych, które były likwidowane przez SRK S.A. Stosownie do projektowanego art. 11ca ust. 6 ustawy, urlopy górnicze oraz urlopy dla pracowników zakładu przeróbki mechanicznej węgla są finansowane przez przedsiębiorstwo górnicze objęte systemem wsparcia z dotacji budżetowej oraz innych źródeł finansowania, o których mowa w art. 8 ust. 1b ustawy (skarbowe papiery wartościowe). W projektowanym art. 11ca ust. 7 ustawy przewidziano delegację dla ministra właściwego do spraw gospodarki surowcami energetycznymi do wydania rozporządzenia, określającego: (1) szczegółowe warunki i tryb przyznawania oraz sposób wykorzystania dotacji budżetowej oraz innych źródeł finansowania, o których mowa w art. 8 ust. 1b ustawy, przeznaczonych na finansowanie świadczenia socjalnego, (2) tryb rozliczania dotacji budżetowej i innych źródeł finansowania, o których mowa w art. 8 ust. 1b ustawy oraz (3) warunki powodujące czasowe wstrzymanie wypłaty przyznanej dotacji budżetowej i innych źródeł finansowania, o których mowa w art. 8 ust. 1b ustawy. Na podstawie obecnie obowiązującego, wydanego na podstawie art. 11c ust. 5 ustawy, rozporządzenia Ministra Aktywów Państwowych z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie świadczenia z tytułu urlopów górniczych oraz urlopów dla pracowników zakładu przeróbki mechanicznej węgla (Dz. U. poz. 2424), wspomnianą dotację może otrzymać jedynie SRK S.A. (§ 2 ust. 1 cyt. rozporządzenia).
16. Projektowany przepis art. 11da ustawy reguluje kwestię jednorazowych odpraw pieniężnych dla pracowników zakładów górniczych należących do przedsiębiorstw górniczych objętych systemem wsparcia. Zgodnie z ust. 1 tego art., odprawa pieniężna, przysługuje pracownikom zatrudnionym: (1) na powierzchni kopalni, w tym w zakładzie przeróbki mechanicznej węgla, i posiadającym co najmniej roczny staż pracy w przedsiębiorstwie górniczym lub (2) pod ziemią i posiadającym co najmniej roczny staż pracy pod ziemią w przedsiębiorstwie górniczym. Projektowany przepis jest częściowo wzorowany na aktualnie obowiązującym art. 11d ustawy, który reguluje odprawy pieniężne wypłacane przez SRK S.A. Wysokość jednorazowej odprawy pieniężnej przyjęto jednak w kwocie określonej w pkt VI ppkt 5 lit. b umowy społecznej, tj. 120 000,00 zł.
17. W projektowanym przepisie art. 11ea ustawy, wskazano, że restrukturyzacja zatrudnienia w przedsiębiorstwie górniczym objętym systemem wsparcia jest finansowana przez to przedsiębiorstwo z dotacji budżetowej oraz innych źródeł finansowania, co odpowiada wcześniejszym regulacjom art. 11aa, art. 11ba, art. 11ca i art. 11da ustawy.

18. Zmiana w art. 11g ust. 1 ustawy polega na dodaniu wyrazów „i art. 11aa ust. 1”. Zgodnie z obecnie obowiązującym art. 11g ust. 1 ustawy, monitoring zmian stanu zatrudnienia w kopalniach likwidowanych, w tym wykorzystania uprawnień i świadczeń, o których mowa w art. 11a ust. 1 ustawy, oraz rejestr pracowników, którzy skorzystali z uprawnień i świadczeń określonych ustawą, prowadzi Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Art. 11a ust. 1 ustawy stanowi o urloпах górniczych, urloпах dla pracowników zakładu przeróbki mechanicznej węgla oraz jednorazowych odprawach pieniężnych dla pracowników zakładów górniczych nabytych po dniu 1 stycznia 2015 r. przez SRK S.A.. W związku z potrzebą rozszerzenia monitoringu ARP S.A. na świadczenia, które będą wypłacane przez przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia, koniecznym jest rozszerzenie zakresu art. 11g ust. 1 ustawy.
19. Zgodnie z projektowanym art. 14 ust. 3 ustawy, pracownikom i byłym pracownikom kopalni postawionej w stan likwidacji do dnia 31 grudnia 2049 r., wchodzącej w skład przedsiębiorstwa górniczego objętego systemem wsparcia, jest wypłacana przez to przedsiębiorstwo z dotacji budżetowej oraz innych źródeł finansowania, o których mowa w art. 8 ust. 1b ustawy, renta wyrównawcza przyznana na podstawie prawomocnego wyroku sądu, ugody zawartej przed sądem albo ugody zawartej między pracodawcą a pracownikiem lub byłym pracownikiem. Proponowana regulacja jest wzorowana na obecnie obowiązującym art. 14 ust. 1 ustawy, który stanowi, że pracownikom i byłym pracownikom kopalni postawionej w stan likwidacji przed dniem 1 stycznia 2019 r. oraz w okresie od dnia 1 grudnia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2023 r., wchodzącej w skład przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy (SRK S.A.), jest wypłacana przez to przedsiębiorstwo z dotacji budżetowej renta wyrównawcza przyznana na podstawie prawomocnego wyroku sądu, ugody zawartej przed sądem albo ugody zawartej między kopalnią a pracownikiem lub byłym pracownikiem. Projektowane uregulowanie art. 14 ust. 3 ustawy jest związane z okolicznością, iż poszczególne zakłady górnicze przeznaczone do likwidacji nie będą już przekazywane do SRK S.A.
20. Przepisy art. 17, art. 21 i art. 22 ustawy mają charakter historyczny, dlatego zaproponowano ich uchylenie.
21. W związku z rozszerzeniem w art. 23 ust. 1 ustawy katalogu podmiotów, na rzecz których przedsiębiorstwa górnicze mogą dokonywać darowizny mienia, na wszystkie jednostki samorządu terytorialnego, inne samorządowe osoby prawne, państwowe osoby prawne oraz spółki zarządzające specjalną strefą ekonomiczną, zmieniono nazwę rozdziału 7 na „Nieodpłatne przekazywanie mienia przedsiębiorstw górniczych”.
22. Zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 23 ust. 1 ustawy, przedsiębiorstwo górnicze może dokonać darowizny mienia na rzecz gminy górniczej albo spółdzielni mieszkaniowej, za ich zgodą, na cele związane z realizacją urządzeń infrastruktury technicznej lub innych celów publicznych, a także w celu pobudzania aktywności gospodarczej w gminie górniczej. Zgodnie z postulatami zgłaszanymi przez jednostki samorządu terytorialnego oraz niektóre przedsiębiorstwa górnicze, rozszerzono zakres podmiotów, na rzecz których przedsiębiorstwa górnicze mogą dokonywać darowizny mienia, na wszystkie jednostki samorządu terytorialnego, inne samorządowe osoby prawne, państwowe osoby prawne oraz spółki zarządzające specjalną strefą ekonomiczną. Wspomnianą regulację uzupełniono również o inne formy zbycia, przewidując jednocześnie możliwość zbywania składników mienia na cele publiczne poniżej ich wartości rynkowej.

23. Stosownie do projektowanego art. 23 ust. 4 ustawy, w przypadku niewykorzystania nieruchomości na cel, na który została darowana, lub wykorzystywania nieruchomości na inny cel niż cel, na który została darowana, darowizna podlega odwołaniu, chyba że minister właściwy do spraw gospodarki surowcami energetycznymi wyrazi zgodę na zmianę warunków umowy darowizny, w tym na zmianę celu, na który nieruchomość została darowana. Proponowany przepis dotyczy tylko zbycia w formie darowizny. Unormowanie to wzorowane jest na art. 13 ust. 2b ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami. W myśl tego przepisu, w przypadku niewykorzystania nieruchomości na cel, na który została darowana, lub wykorzystywania nieruchomości na inny cel niż cel, na który została darowana, darowizna podlega odwołaniu, chyba że organ, który wyraził zgodę na dokonanie darowizny, wyrazi zgodę na zmianę warunków umowy darowizny, w tym na zmianę celu, na który nieruchomość została darowana.
24. Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 26 ust. 1 ustawy, w każdym roku budżetowym Rada Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki surowcami energetycznymi, w projekcie ustawy budżetowej określa wysokość dotacji oraz nominalną wartość skarbowych papierów wartościowych na podwyższenie kapitału zakładowego przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy (SRK S.A.), na finansowanie zadań, świadczeń i roszczeń określonych w ustawie. Zacytowany przepis został uzupełniony o przedsiębiorstwa górnicze objęte systemem wsparcia oraz o świadczenia, które będą wypłacane przez te przedsiębiorstwa na rzecz pracowników zatrudnionych w należących do nich zakładach (świadczenia socjalne wypłacane pracownikom korzystającym z urlopu górniczego albo urlopu dla pracowników zakładów przeróbki mechanicznej węgla oraz jednorazowe odprawy pieniężne), co jest konsekwencją przyjęcia modelu, w którym to te przedsiębiorstwa będą prowadziły likwidację należących do nich zakładów górniczych oraz będą wypłacały świadczenia pracownikom zatrudnionym w tych zakładach.

Projekt ustawy:

- 1) przewiduje udzielanie pomocy publicznej, która będzie przyznawana przedsiębiorcom górniczym na podstawie zmienionych przepisów ustawy; pomoc ta jest objęta złożonym, zaktualizowanym wnioskiem notyfikacyjnym; tak więc, przepisy przewidujące udzielenie pomocy publicznej, będą mogły wejść w życie po wydaniu decyzji przez Komisję Europejską stwierdzającej, iż pomoc ta jest zgodna z rynkiem wewnętrznym, zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady (UE) nr 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z dnia 13 lipca 2015 r. (Dz. Urz. UE L 248 z 24.09.2015, str. 9);
- 2) nie podlega procedurze notyfikacji aktów prawnych, określonej w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597);
- 3) podlega obowiązkowi, o którym mowa w § 39 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2024 r. poz. 806), tzn. zgodnie z art. 2 ust. 1 rozporządzenia Rady (UE) nr 2015/1589, plan przyznania pomocy publicznej, której udzielanie przewidują projektowane przepisy, podlega obowiązkowi zgłoszenia Komisji Europejskiej;
- 4) nie zawiera wymogów nakładanych na usługodawców, podlegających notyfikacji, o której mowa w art. 15 ust. 7 i art. 39 ust. 5 dyrektywy 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotyczącej usług na rynku wewnętrznym (Dz. Urz. UE L 376 z 27.12.2006, str. 36).

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248 oraz z 2024 r. poz. 1535) oraz § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów, projekt zostanie udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny.

Zaproponowano, aby projektowana ustawa weszła w życie